

“Sağlık Hakkına Hayır !”

Onur Hamzaoğlu

Hangi kuramsal çerçevede ele alırsak alalım, günümüzde haklar “doğal” değil, “toplumsal” ve “tarihsel”dir. Bir başka ifadeyle, insan doğuşuyla, kendi doğasından bazı haklarla doğmaz. Toplumsal ilişkiler içerisinde elde edilir. İnsan olmanın gereği olarak düşünülen haklar(öznel haklar) nesnel haklara dönüştürülebildiği sürece insan yaşantısında anlam kazanır. Buna rağmen diğer alanlarda olduğu gibi, sağlıklı olabilmenin gerektirdiği hizmetlerin kullanılabilmesi için, bu hizmetlerin tanımlanmış(nesnel) hak olması da yeterli değildir.

Çünkü “hak” kavramının toplumsal yaşantıda ayrıcalıkların varlığı ile birlikte tanımlandığı tahmin edilmektedir. Bu kavram, ayrıcalıkları onaylayan(eşitsizlikçi) ya da ayrıcalık olgusuna karşı geliştirilen(eşitlikçi) bir düşünce olarak doğup gelişmiştir. Eğer durum ilki gibi ise, tanınan hakların toplumdaki varlığı; egemenliğin, özgürlüksüzlüğün ve ayrıcalığın belirtisidir. Toplumsal yaşantıda “hak”ların bu temeldeki varlığı, ayrıcalıkların var olduğunun ve varlığının kabul edildiğinin bir başka deyişle, toplumsal eşitsizliklerin varlığının kanıtıdır. Bu durumun söz konusu olduğu toplumlarda yaşamın öznesi insan değildir. Böyle toplum biçimlerinin en gelişkini/vahşisi olan kapitalist toplum biçiminde de ayrıcalıkların/eşitsizliklerin kabul edilebilirliğini sağlamak için; fırsat eşitliği, şartlarda eşitlik(erişim ve yararlanma eşitliği) gibi, özünde eşitlik barındırmayan tanımlar/yaklaşımlar üretilmiş/uygulanmıştır.

Sağlıklı toplumsal yaşantı için, sağlık hizmetlerinin yanı sıra, sağlığı etkileyen bütün hizmetlerin ve koşulların gereksinim duyulduğunda ve gereksinildiği kadar erişilebiliyor ve kullanılabiliyor olması gerekir. Sonuç eşitliği olarak tanımlanan, aslında eşitlik dendiğinde anlamamız gereken bu durumun gerçekleşebilmesinin koşulu da insanın toplumsal yaşantının öznesi olmasıdır. Eşitlik olmadığında hak vardır. Diğer bir deyişle hak varsa eşitlik olmaz.

Eşitlik için zorunlu olan, herkesin yeteneğinin ve gereksiniminin karşılandığı bir toplumsal yapıdır. Sınıfın olmadığı, kır/kent, kol emeği/kafa emeği, nitelikli iş/niteliksiz iş arasındaki ayrımın, yabancılaşmanın olmadığı bir toplumsal yapı içinde herkesin yeteneği ve gereksinimi tam olarak karşılanabilir. “Hak” kavramının ayrıcalık olgusuna karşı geliştirilen (eşitlikçi) bir düşünce olabilmesi ancak böyle bir toplumsal yaşantıda gerçekleşebilir.